

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
ปรียานูช ทองชู* , กนกกร ศิริสุข**

* นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. (ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำแนกตาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา และ 3) รวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างคือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำนวน 272 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษาและสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างแบบ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ที่ให้ข้อเสนอแนะ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Administration of Schools using the Principles of Good Governance of School Administrators, under the Office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1
*Preeyanuch Thongchoo * , Kanokkorn Sirisuk ***

* Student Master of Education in Educational Administration, Songkhla Rajabhat University

** Assistant Professor, Ed.D. (Leadership in Educational Administration), Songkhla Rajabhat University

Abstract

This study examined the administration of schools using the principles of good governance of school administrators, under the office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1. The objectives were to: 1) study of administration of schools using the principles of good governance of school administrators, under the office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1., 2) compare the administration of schools by using the principles of good governance of school administrators, under the office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1; which were classified by educational degree, work experience, and school size., and 3) gather the recommendations for administration of schools by using the principles of good governance of school administrators, under the office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1. The samples used in this study were 272 teachers under the office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1. They were obtained by stratified random sampling according to the size of the schools and were randomly selected by simple random sampling or drawing lots by lottery. The tool used in this study was a 5-level Rating Scale. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test differential test, and One-way ANOVA.

The results showed that: 1) Overall and each aspects of administration of schools using the principles of good governance of school administrators, under the office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1; were at a high level. 2) Teachers under the Office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1 with different educational degree, work experiences, and school sizes, were no differences in opinions about the administration of schools using the good governance of the school administrators, in both overall and each aspects. 3) The first three recommendations aspects for administration of schools using the principles of good governance of school administrators, under the office of Phatthalung Primary Educational Service Area 1 were: Moral principles, Principle of value for money, and Principle of participation, respectively.

Keywords: Educational Administration, Good Governance, School Administrators

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลซึ่งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยบัญญัติไว้ในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 ได้บัญญัติไว้ว่า "รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วยยุทธศาสตร์ชาติ" นอกจากนี้ยังได้นำมาบรรจุไว้ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ รัฐบาลเป็นผู้นำในการวางนโยบายขับเคลื่อนประเทศ การดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ภายใต้กฎหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย ถึงแม้ประเทศไทยได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเวลาพอสมควร แต่ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ทั้งหมด เพียงแต่ทำให้ปัญหาเหล่านั้นเบาบางลง แต่ถือเป็นเป้าหมายที่ประเทศไทยจะต้องเดินไปถึงและยังต้องพัฒนาหลักธรรมาภิบาลควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย (อริยธรรมาภิบาล, 2560: 1-3) หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นหลักฐานสำคัญพื้นฐานที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

ธรรมาภิบาล (Good Governance) หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542, 2542: 26) เนื่องจากธรรมาภิบาลมีความครอบคลุมทุกภาคส่วน และเป็นแนวทางในการช่วยจัดระเบียบให้คนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จึงถูกนำมาใช้ในระบบบริหารภาครัฐหรือระบบราชการตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกจากในระบบการปกครองที่มีการยึดหลักทศพิธราชธรรมซึ่งเป็นหลักคิดในหลักธรรมาภิบาลแล้วในระบบการศึกษาก็มีการกำหนดไว้ในกฎหมายเช่นกัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2) กำหนดไว้ในมาตราที่ 6 ว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาในประเทศไทยมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาอยู่หลายหน่วยงานและหลายระดับ โรงเรียนเป็นหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษา และให้บริการแก่ประชาชนพัฒนาคนไทยให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก ตามมาตรา 9(2) มาตรา 41 มาตรา 42 ได้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของชาติ โดยมุ่งให้การจัดระบบการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 29 กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษาเข้าร่วมกับบุคคลในครอบครัว

ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2551: 6)

สถานศึกษาเป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคม ด้วยการให้การศึกษามีคุณภาพแก่นักเรียนที่เข้าไปรับการศึกษา การเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการของนักเรียนจะเกิดขึ้นอย่างมากในขณะที่เรียน จนมีคำกล่าวที่ว่า คนมีคุณภาพมาจากการศึกษาที่มีคุณภาพการศึกษาสามารถเปลี่ยนแปลงคนได้ทั้งบุคลิกภาพภายนอก และภายในตามที่ได้รับการศึกษาซึ่งความหมายของการศึกษาปัจจุบันมีความหมายกว้างขวางไม่เฉพาะแต่เพียงการสอนหนังสือเท่านั้น สถานศึกษายังต้องเป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นการนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาสู่สังคมไทยจึงเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐบาลมอบให้กับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อบริหารนโยบายให้สถานศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับได้นำแนวทางของหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครู และนักเรียนให้สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและปฏิบัติจนเป็นคุณลักษณะประจำตัวตลอดไป โดยหลักธรรมาภิบาลต้องถูกจัดดำเนินการในสถานศึกษาเพื่อฝึกฝนอบรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการดำเนินชีวิต โดยเน้นความสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กัญญา เอี่ยมพญา, 2556: 97) ในกรณีนี้ ผู้ที่สามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้ และดำเนินการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาพร้อมทั้งวางกรอบในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาว่าอยู่ในระดับใด และเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ซึ่งผลจากการวิจัยนี้สามารถนำไปประกอบการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำแนกตาม ระดับการศึกษาประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 116 แห่ง จำนวน 939 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2565 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณสำเร็จรูป Krejcie and Morgan (1970: 608) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 272 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษาโดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา ทำการสุ่มสถานศึกษาและสุ่มครูในแต่ละสถานศึกษาด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลาก
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีค่าน้ำหนัก 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) แบ่งออกเป็น 6 หลักตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 เป็นข้อความปลายเปิด (Open-ended Form) ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความคุ้มค่า และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดตัวแปรและนิยามศัพท์เฉพาะ และสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อขอคำแนะนำตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับขอบข่ายและเนื้อหาที่กำหนด นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (เยา วดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2556: 46 – 47) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 จำนวน 50 ข้อ นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจให้คะแนน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นที่มีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2561: 72-73) ปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำแนกตามรายด้าน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) และนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลจำแนกตามตัวแปร ดังนี้

3.1 ระดับการศึกษาใช้สถิติ t-test แบบ Independent Sample test

3.2 ประสิทธิภาพการทำงานและขนาดของสถานศึกษาใช้สถิติ One-way ANOVA (F-test) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ความถี่โดยจัดคำตอบเป็นประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 73.20 มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 26.80 มีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.10 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ในการทำงาน น้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.20 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.70 ตามลำดับ ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 61.80 รองลงมาคือ สถานศึกษาขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 26.10 และสถานศึกษาขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 12.10 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม รองลงมาคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักนิติธรรม ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 สรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านหลักนิติธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารงานที่เป็นธรรม ให้ความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคน ปฏิบัติตนตามระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ บริหารงานโดยยึดความถูกต้องตามกฎระเบียบ ข้อบังคับทางกฎหมายเป็นหลัก มีการกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีการกำกับดูแล ตักเตือน บุคลากรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ สนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้พัฒนาความรู้เรื่องกฎระเบียบ ข้อบังคับ ทางกฎหมายเพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยผู้บริหารควรมีความรู้เรื่องกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ชัดเจน

4.2 ด้านหลักคุณธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีหลักคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานในสถานศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มอบหมายงานแก่ครูและบุคลากรทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ตัดสินใจโดยใช้หลักการและเหตุผลในการพิจารณาความดีความชอบ ปลุกฝังให้บุคลากรมีความรักสามัคคีในองค์กรอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนอดกลั้น ในการทำงาน มีความเมตตา กรุณา เห็นอกเห็นใจ มีความรักความห่วงใยต่อผู้ร่วมงาน และสนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรยึดหลักคุณธรรมในการปฏิบัติงาน

4.3 ด้านหลักความโปร่งใสกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ สามารถชี้แจงข้อมูล และหลักฐานต่าง ๆ ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบเสมอ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้อง เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ และมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

4.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วมกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทำงานเป็นทีม และเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น

4.5 ด้านหลักความรับผิดชอบกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้ มีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างทันท่วงที มีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการบริหารงานในสถานศึกษา มีการแต่งตั้งมอบหมายงานที่รับผิดชอบให้ครูและบุคลากรอย่างชัดเจน ทุ่มเทเวลาให้กับราชการ ควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีความตรงเวลา และมอบหมายงานให้ตรงกับขอบข่ายงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา

4.6 ด้านหลักความคุ้มค่ากับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ อุทิศเวลาให้ราชการอย่างเต็มที่ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ รมรงค์ให้ครูและบุคลากรใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่าที่สุด กำหนดนโยบายและมาตรการประหยัดทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด รวมทั้งกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมสนับสนุนให้ครู บุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยประหยัดเวลาและเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จากการสรุปผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ตามกรอบแนวคิดของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 26-27) ประกอบด้วย 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน

ระดับมากทุกด้าน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักคุณธรรม รองลงมาคือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักนิติธรรม ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายเสริมสร้างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในหน่วยงานทุกระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนักและปรับปรุงระบบงานของหน่วยงาน เพื่อเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้เรียน สถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี และดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนภรณ์ ส่งเสริม (2557: 82) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยหลักนิติธรรมอยู่ในลำดับแรก รองลงมาคือ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในลำดับสุดท้าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพร พลอยงาม (2558: 63) ได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิราภรณ์ บุญถนอม (2558: 75) ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะ ของครู ในอำเภอโคกเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูในอำเภอโคกเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องยึดถือปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีต่างรับรู้ และยอมรับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลจากการฝึกอบรม การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการศึกษาต่อที่ได้ดำเนินการอย่างทั่วถึง และปัจจุบันมีระเบียบบริหารสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจึงมีการจัดอบรมให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มีการกำหนดการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยกำหนดเป็นวัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) และกำหนดอยู่ในกลยุทธ์ ผู้บริหารจึงต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานในสถานศึกษา ดังนั้น ครูที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันจึงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์ อัดพงษ์ (2559: 112-116) ศึกษาเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล โสดา (2560: 213-223) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรสายสนับสนุน

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา กาบสุวรรณ (2561: 92-103) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงาน โรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ได้รับทราบนโยบายและแนวปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอย่างชัดเจนและทั่วถึงกัน อีกทั้งผู้บริหารมีการบริหารงาน และการดูแลเอาใจใส่ รวมถึงการให้ความสำคัญแก่ครูผู้สอนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้ที่ทำงานมาเป็นเวลานานมากน้อยเพียงใด มองเห็นถึงศักยภาพในตัวครูผู้สอนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนเหมาะสม ทั้งภาระงานด้านการสอนและภาระงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล โสตา (2560: 213-223) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรสายสนับสนุน จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา กาบสุวรรณ (2561: 92-103) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อการบริหารงานโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตตฤกษ์ สุราโพธิ์ (2563: 118-123) ศึกษาเรื่อง สภาพและแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาทุกแห่งได้รับทราบนโยบายการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดใด ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ต่างต้องรับทราบนโยบายและแนวทางปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลอย่างทั่วถึงและต้องยึดถือปฏิบัติกันทุกคน อีกทั้งการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักการบริหารที่ผู้บริหารทุกคนต้องยึดเป็นหลักในการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ จึงทำให้ผลการเปรียบเทียบไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิโชค จีศรี (2556: 72) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร ตามหลักธรรมาภิบาลในทัศนคติของครูในเครือข่ายเขาชะเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2 เมื่อเปรียบเทียบตาม

ขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีทัศนคติต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาลในเครือข่ายเขาชะเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพร ลูกไทย (2558: 100) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษาที่ไม่มีความแตกต่างกัน ในทัศนะของผู้วิจัยนับว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมอย่างยิ่ง เพราะระบบการบริหารจัดการด้วยความดีงาม มีคุณธรรมนั้น ไม่ควรมีปัจจัยใดที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกัน เพราะคุณงามความดีเป็นสิ่งที่ควรยึดถือแบบแผนและบรรทัดฐานการปฏิบัติเดียวกัน สอดคล้องกับ พระครูจารุธรรมประภัส (2562: 52) ที่ได้เสนอทัศนะไว้ว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองคลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารงานนี้มีความหมายอย่างกว้างหาได้มีเพียงความหมายเฉพาะหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวงซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติ

5. ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ด้านหลักนิติธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรมีการบริหารงานที่เป็นธรรม ให้ความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกันทุกคน ปฏิบัติตนตามระเบียบกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบข้อบังคับและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อาจจะเป็นผลจากการที่ผู้บริหารขาดการประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมในระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารินทร์ สงมะเร็ง (2559:101) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารต้องจัดทำภาวะเป็ยหรือข้อตกลงของสถานศึกษาให้ชัดเจน มีการกำหนดขั้นตอนที่เกี่ยวกับผลกระทบของครูถือปฏิบัติโดยการเสมอภาคกัน ด้านหลักคุณธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรมีหลักคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานในสถานศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มอบหมายงานแก่ครูและบุคลากรทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทั้งนี้ผู้บริหารอาจจะมีมอบหมายงานให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไม่เท่าเทียมกันจึงเกิดการเปรียบเทียบเป็นการภายในของสถานศึกษา จนนำไปสู่ความสามัคคีภายในที่ลดลง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษายึดหลักคุณธรรมในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีระยุทธ เด่นดวง (2561: 93) ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่าสิ่งที่ควรปฏิบัติ คือ ผู้บริหารควรที่จะมีการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรเป็นไปด้วยความเป็นธรรม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา ด้านหลักความโปร่งใสกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรบริหารงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ สามารถชี้แจงข้อมูล และหลักฐานต่าง ๆ ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบเสมอ ทั้งนี้อาจ

เป็นผลมาจากการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารยังขาดการชี้แจงข้อมูล เอกสารต่าง ๆ และสารสนเทศในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารงานงบประมาณ เลยทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามองว่าการบริหารสถานศึกษายังขาดความโปร่งใส จึงได้เสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำไปสู่การบริหารงานอย่างโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิชล เพิ่มพูน (2560 :71) ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนบางเสาะง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามผลอย่างเป็นระบบและชัดเจน มีการดำเนินงานที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ มีการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง ด้านหลักการมีส่วนร่วมกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารยังใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ โดยขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งครู บุคลากร ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริหารจึงควรรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารีก วงศ์ชัยภูมิ (2556: 59) ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ในเขตอำเภอภูสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน ด้านหลักความรับผิดชอบต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างทันท่วงที มีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการบริหารงานในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการะงานที่ผู้บริหารได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาที่สูงกว่ามีค่อนข้างมาก จึงไม่สามารถบริหารจัดการงานทุกงานได้อย่างทั่วถึง ในบางครั้งขาดการกล้าคิดกล้าทำและกล้าตัดสินใจจึงทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาล่าช้า อีกทั้งผู้บริหารอาจจะมีการมอบหมายงานและหน้าที่ที่เกิดความทับซ้อนในสถานศึกษา ขาดการกระจายงานอย่างเป็นระบบ และอาจมอบหมายงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ตรงตามความถนัดและความต้องการของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารีก วงศ์ชัยภูมิ (2556: 59) ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในเขตอำเภอภูสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนแก้ไขปัญหิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนอย่างรวดเร็วและอย่างเป็นระบบ ด้านหลักความคุ้มค่ากับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาไม่คุ้มค่า ผู้บริหารขาดการประชาสัมพันธ์และการกำหนดกรอบการใช้จ่ายทรัพยากรภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารีก วงศ์ชัยภูมิ (2556: 59) ศึกษาเรื่อง หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในเขตอำเภอภูสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบข้อเสนอแนะ คือ ผู้บริหารควรมีการประชุมชี้แจงก่อนและหลังการใช้จ่ายงบประมาณโรงเรียน สามารถตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การค้นคว้าอิสระเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ผู้วิจัยเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ

1. ผลการวิจัยระดับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา แม้จะอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาด้านนิติธรรมพบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรที่จะใช้กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด

2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าไม่มีความแตกต่างทั้งด้านระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ซึ่งเป็นจุดแข็งของสถานศึกษาในการกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้แก่บุคลากรทุกคน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษา และมีการประกาศใช้อย่างจริงจัง เข้มแข็ง ไม่ว่าจะในด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า รวมทั้งมีการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษาได้เข้ารับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเกิดสัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรม

5. ในแต่ละปีงบประมาณผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะโดยผู้บริหารจะต้องรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอจากครู เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผู้วิจัยเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บริหาร

2. ควรศึกษาความมีประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่

2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: อรุณสภา.

กัญญากร เอี่ยมพญา. (2556). ธรรมาภิบาลในสถานศึกษา. ฉะเชิงเทรา: บริษัทเอ็มเอ็น คอมพิวเตอร์.

โกศล โสตา. (2560). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จัตตุพงศ์ สุราโพธิ์. (2563). สภาพและแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จารึก วงศ์ชัยภูมิ. (2556). หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในเขตอำเภอภูสิงห์ สังกัด

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ดารินทร์ สงมะเรียง. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนใน เขตอำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทรงศักดิ์ ภูศรีอ่อน. (2561). การประยุกต์ใช้ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- ธีระยุทธ เด่นดวง. (2561). หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระครูจรรุธรรมประภาส (ประพาส จารุภาโส/คจสร). (2562). “ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหาร” วารสารนิสิต วัง. 21(1), 52.
- ภัทรพร พลอยงาม. (2558). ได้ศึกษาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. (2556). การวัดผลและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนาภรณ์ ส่งเสริม. (2557). การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- _____. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 17.
- วงศ์ อัดพงษ์. (2559). การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล-โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และประธานคณะกรรมการ สถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี.
- วชิราภรณ์ บุญถนอม. (2558). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ทักษะ ของครูในอำเภอโคกเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วนิดา กาบสุวรรณ. (2561). การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ในสหวิทยาเขตเบญจบุรพา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุ ศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วราพร ลูกไทย. (2558). การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อการ บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอำนาจเจริญ. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีพุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สิชล เพิ่มพูน. (2560). การบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเกาะ

- แก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิทธิโชค จีศิริ. (2556). ศึกษาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาลในทัศนคติ
ของครูในเครือข่ายเขาชะเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 2.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อริย์รัช แก้วเกาะสบ้า. (2560). “หลักธรรมาภิบาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560”
รัฐสภาสาร. 65(7), 1-3.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970) “Determining Sample Size for Research Activities”
Educational and Psychological Measurement. 30(3): 608.